

Vrouwen in de krijgsmacht

De RoSa-factsheets maken u wegwijs in het gelijke kansenlandschap in Vlaanderen. Telkens wordt er op een bepaald terrein nagegaan wat de situatie is. Zowel bredere thema's als meer specifieke krijgen aandacht, naargelang de relevantie en/of beschikbaarheid van informatie en het voorhanden zijn van cijfermateriaal. Bedoeling is niet zozeer volledigheid te bieden maar wel op een overzichtelijke en toegankelijke manier de positie van de vrouw in Vlaanderen te schetsen. RoSa is sinds 1978 in Vlaanderen hét adres voor informatie en documentatie over gelijke kansen, emancipatie en vrouwenstudies in binnen- en buitenland.

Nr. 35 • aug 2004

Vrouwen en het leger: een contradictie?

De voorbije eeuwen werden telkens opnieuw allerlei redenen aangehaald waarom vrouwen niet geschikt zouden zijn voor een militaire loopbaan¹. De meest gehoorde opvatting was dat de vrouw lichamelijk en emotioneel niet geschikt zou zijn voor de militaire eisen. Ook de traditioneel aan vrouwen toegedichte sociale rol strookte niet met een militaire loopbaan. Van vrouwen werd - en wordt in vele gevallen nog steeds - verwacht dat ze zorgen: voor hun ouders, hun kinderen, hun partner... Dat zorgende bestaan strookt allerm minst met de realiteit van een militaire loopbaan waarin de mogelijkheid tot betrokkenheid in een gewapend conflict, en dus tot het doden van mensen, heel reëel is. Nochtans telt de geschiedenis wel degelijk vrouwelijke militairen die, soms verkleed als mannen, dienst namen in het leger. Op het slagveld van Waterloo bijvoorbeeld vochten ook vrouwelijke soldaten.

Wanneer we kijken naar de rol die vrouwen tot pakweg de jaren 1950 in het leger gespeeld hebben, valt op dat zij het toen geldende gewone dagelijkse rollenpatroon ook binnen hun al dan niet geüniformeerde bestaan verder zetten. In het zog van een leger volgde van oudsher immers een hele karavaan marketentsters, dames van lichte zeden, verpleegsters en 'vrouwen van'. Om sporen van deze dames terug te vinden, moeten we niet eens zo heel ver teruggaan in de tijd: in 1831 liet het dan nog jonge Belgische leger toe dat vrouwen in de kazernes koffie en jenever verkochten. Voorwaarde was dat ze gehuwd waren met een militair². In tijden van oorlog ontloopten vele vrouwen zich tot

¹ Gebaseerd op : ADIE, Corsets to camouflage. SIMPSON, History of women. en BAUWENS, Beknopte literatuurstudie.

² SCHALLER, 'Nos femmes sous le drapeau', p. 84.

steun en toeverlaat van vele soldaten. Ze verzorgden en organiseerden de voedselbedeling, waren werkzaam in oorlogshospitalen, waren actief in patriottische verenigingen of als oorlogsmeters³.

Wanneer het leger veel manschappen nodig had, in oorlogstijd dus, werd ook voor vrouwen meermaals de poort naar het uniform opengezet. Tijdens de Eerste Wereldoorlog konden vrouwen in Groot-Brittannië vanaf 1917 bijvoorbeeld dienst nemen in het *Women's Army Auxiliary Corps* of bij de *Women of the Royal Navy*. Vanaf 1918 konden ze ook worden ingelijfd in een speciale vrouweeenheid van de *Royal Air Force*. Zoals de namen van de eenheden reeds aangeven, werden de vrouwen niet rechtstreeks in bestaande eenheden ingedeeld, maar werden er speciaal voor hen nieuwe eenheden opgericht. De vrouwelijke militairen kwamen zelden aan het front terecht, wat niet wil zeggen dat ze geen nuttig werk verrichtten. In de meeste gevallen werden ze ingezet in de keuken, de verpleging of de administratie. De vrouwen zélf wilden in de meeste gevallen ook niet naar het front. Suffragette Emmeline Pankhurst ijverde er bijvoorbeeld voor dat vrouwen uit werken zouden gaan zodat de mannen naar het front konden. Ze was er echter geen voorstander van dat vrouwen ook effectief de wapens zouden opnemen⁴.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was de situatie gelijkaardig, hoewel de vrouwen nu veel talrijker dienst namen. In september 1943 vertegenwoordigden vrouwen een recordpercentage van 9.39% in het Britse leger. Bovendien kregen de vrouwen nu ook een statuut dat dat van hun mannelijke collega's benaderde en konden ze zich onder meer ook engageren voor technische functies zoals torpedodeskundige of artillerist in de luchtafweer. Ook Belgische vrouwen maakten deel uit van de Britse *Auxiliary Territorial Service*, de *Women's Auxiliary Air Force* of de *Women's Auxiliary Navy*. Na de Tweede Wereldoorlog verdwenen de geüniformeerde vrouwen uit het leger. Nu het dagelijkse leven weer op gang kwam en de mannen teruggekeerd waren, moesten de vrouwen opnieuw hun huishoudelijke taken opnemen.

Na de Tweede Wereldoorlog veranderde de westerse maatschappij drastisch. Niet alleen voor vrouwen, ook voor de krijgsmachten begon er een periode van heroriëntatie. Voor vrouwen was de uitvinding van de pil en de daarmee samenhangende mogelijkheid tot gezinsplanning een grote stap voorwaarts. Vrouwen wilden iets anders dan huisvrouw zijn, studeerden door en begonnen aan een actieve beroeps carrière. De roep om gelijke kansen in alle takken van de maatschappij klonk steeds luider. Door de naoorlogse Koude-Oorlogsperiode moest ook het leger zich heroriënteren. Nieuwe functies moesten gecreëerd worden om de technologische vooruitgang te kunnen opvangen, hoogopgeleid personeel werd een must. Bovendien zorgde een dalend geboortecijfer en het stijgend pacifisme van de mei '68-generatie ervoor dat het leger minder populair werd bij de jeugd. Hierdoor waren veel legers bereid ook vrouwen aan te nemen om eventuele tekorten op te vullen. Deze ontwikkelingen, zowel op maatschappelijk als op militair gebied, zorgden ervoor dat de krijgsmacht meer en meer vrouwen ging rekruteren.

³ Oorlogsmeters of *marraines de guerres* waren meisjes en vrouwen uit onder andere Frankrijk, Nederland, Groot-Brittannië, de Verenigde Staten en Zwitserland die tijdens de Eerste Wereldoorlog correspondeerden met militairen aan het front. MEUL, M. De oorlogsmeters van de Belgische soldaten tijdens de Eerste Wereldoorlog (1914-1918). Licentiaatsverhandeling, K.U.Leuven, Dept. Geschiedenis. Leuven, 2002.

⁴ ADIE, *Corsets to camouflage*, 60.

Tot diep in de twintigste eeuw is het Belgisch leger een bijna exclusief mannenbastion gebleven. Enkele schuchtere pogingen om vrouwen toch tot het leger toe laten, werden al vlug herroepen. In 1957 maakte een wijziging van de dienstplichtwetten het mogelijk voor vrouwen om toe te treden tot niet-strijdende eenheden. Deze regel werd echter reeds in 1962 herroepen en de eventuele toelating van vrouwen werd opnieuw beperkt tot mobilisatietijden. Twee jaar later, in 1964, ratificeerde België de Conventie van New York waardoor elke discriminatie op grond van geslacht bij het uitoefenen van openbare ambten werd afgeschaft. Artikel III van deze conventie bepaalde: "Vrouwen zijn gerechtigd op gelijke voet met mannen een overheidsambt te bekleden en alle ingevolge de nationale wetgeving ingestelde overheidsbetrekkingen te vervullen, en wel zonder enig onderscheid"⁵. Voor de Belgische krijgsmacht gold deze regel evenwel niet: er werd een uitzondering gemaakt voor die ambten waarbij men "uit bekommernis om de bescherming van de vrouw" of "uit overwegingen afhankelijk van de vereisten"⁶ van de algemene regel kon afwijken.

De eerste vrouwen doen definitief hun intrede in het Belgische leger op 5 mei 1975, in het Jaar van de Vrouw. Deze stap werd mogelijk gemaakt door de goedkeuring van een nieuwe wet op 30 juli 1974. De nieuwe wet, goedgekeurd onder toenmalig minister van Defensie Paul Vanden Boeynants, ging echter nog niet voluit: vrouwen moesten minimum 18 jaar oud zijn, 1.50m groot en niet zwanger. Ze konden maximaal opklimmen tot de rang van korporaal en werden enkel toegelaten tot niet-strijdende eenheden. In 1976 kwam hier verandering in wanneer bepaald werd dat ook vrouwen voortaan konden promoveren tot de rang van onderofficier en officier. Een volgende stap werd gezet op 4 augustus 1978 met de goedkeuring van de wet op de economische heroriëntatie die van kracht werd in 1981. In alle openbare ambten golden voortaan dezelfde rechten en plichten voor vrouwen en mannen, dus ook in de krijgsmacht. Vrouwen konden met andere woorden dienst nemen in gevechtseenheden maar moesten anderzijds ook aan dezelfde fysieke vereisten voldoen als hun mannelijke collega-rekruten. In 1978 werden de eerste vrouwelijke kandidaat-beroepsofficieren toegelaten tot de Koninklijke Militaire School (KMS). Door de volledige gelijkschakeling van de lichamelijke geschiktheidsproeven voor mannen en vrouwen in 1981, moest men echter vaststellen dat er minder vrouwen ingeschreven werden aan de KMS. Ter illustratie: in 1978 rekruteerde het leger 1.078 vrouwen of 15% van de toen gerekruteerde beroepsmilitairen. In 1982 daalde het aantal vrouwelijke rekruten tot onder 500 of tot onder 5% van het totale aantal.⁷ Sinds 2003 is de jaarlijkse fysieke test niet langer identiek voor mannen en vrouwen. De testen die dienen afgelegd te worden alvorens toegelaten te worden tot bepaalde functies, zijn dat echter nog wel.⁸

⁵ Geciteerd in: EINTHOVEN-DAS, "Vrouwen in de krijgsmacht", p. 34.

⁶ KABINET VAN DE STAATSSECRETARIS, Persconferentie, p. 2.

⁷ BAUWENS, Beknopte literatuurstudie, p. 12-13.

⁸ Belgian National Report for 2004.

ALGEMEEN

Bekijken we eerst de cijfers in verband met vrouwen in het Belgisch leger. Deze gegevens kunnen daarna kort vergeleken worden met cijfers van andere NATO-strijdkrachten.

Vrouwelijk militair personeel: per component - situatie januari 2004

	Land	Lucht	Marine	Medische Dienst	Totaal
Officieren					
Vrouwen	144	87	14	42	287
Totaal	2 982	1 205	286	369	4 842
%	4,3	7,22	4,90	11,38	5,93
Onderofficieren					
Vrouwen	518	333	118	109	1 078
Totaal	9 278	5 805	1 142	604	16 829
%	5,58	5,74	10,33	18,05	6,41
Vrijwilligers					
Vrouwen	1 096	527	169	236	2 028
Totaal	13 935	3 517	1 032	921	19 405
%	7,87	14,98	16,38	25,62	10,45
Algemeen Totaal					
Vrouwen	1758	947	301	387	3 393
Totaal	26 195	10 527	2 460	1 894	41 076
%	6,71	9,0	12,24	20,43	8,26

(Bron: Defensie)

In totaal telt het Belgisch leger 3.393 vrouwelijke militairen op een totaal van 41.076 manschappen. Dit is een percentage van 8.26%, nog steeds een minderheid en ver onder de 'kritische massa' (30%). Wel is het zo dat het aandeel van vrouwen de afgelopen jaren steeds in een - zij het traag - stijgende lijn is gegaan. In 2001 telde het leger 3.190 (7.6%) vrouwen, in 2002 3.245 (7.7%) en in 2003 3.401 (7.98%)⁹. Bij de interpretatie van de cijfers moet echter aangestipt worden dat een en ander ook te maken heeft met de recente legerhervormingen en de daaraan verbonden inkrimping van het personeelsbestand¹⁰.

Wanneer gekeken wordt naar de verdeling van de vrouwelijke manschappen over de verschillende krijgsmachtdelen, zien we dat de vrouwen het best vertegenwoordigd zijn in de Medische Dienst waar ze 20.43% vertegenwoordigen. In absolute aantallen uitgedrukt, zijn de meeste vrouwen werkzaam bij de Landcomponent. Vermits dit onderdeel tegelijk het grootste onderdeel van de krijgsmacht is met de meeste manschappen, weegt hun aantal hier procentueel echter minder zwaar door.

⁹ Belgian National Report for 2004.

¹⁰ MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING, Stuurplan van Defensie, p.6.

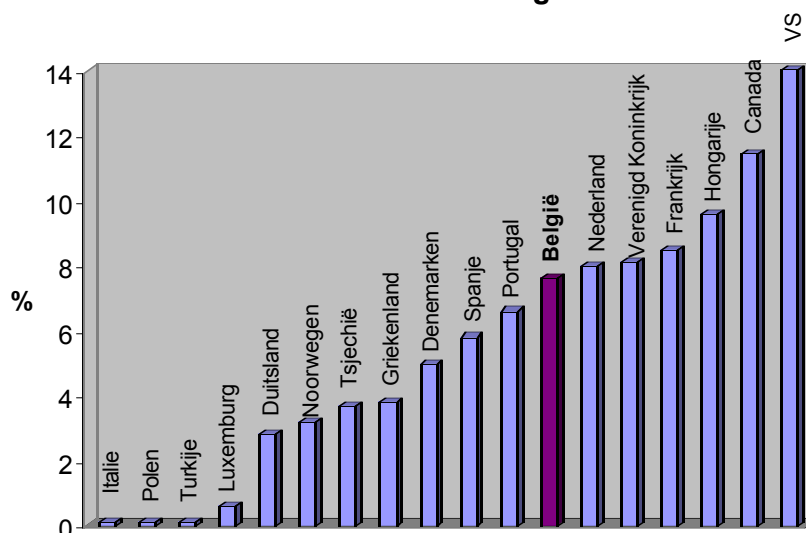
Vergeleken met de percentages vrouwelijke militairen in andere NATO-landen, doet België het verre van slecht. De hier vermelde gegevens dateren weliswaar uit 2001 maar geven wel een goed beeld van de situatie.¹¹ Binnen Europa heeft België één van de meest vervrouwelijkte legers. Wanneer ook de Noord-Amerikaanse landen Canada en de USA worden meegerekend, behoort België eveneens tot de best presterende landen van het peloton.

Vrouwen in NATO-strijdkrachten

Land	% vrouwelijke militairen	Aantal vrouwelijke militairen	Totaal aantal militairen
Belgie	7,6	3 202	41 407
Canada	11,4	6 558	57 441
Tsjechië	3,7	1 991	53 588
Denemarken	5,0	863	20 471
Frankrijk	8,5	27 516	320 958
Duitsland	2,8	5 263	311 381
Griekenland	3,8	6 155	165 670
Hongarije	9,6	3 017	31 452
Italië	0,1	438	370 037
Luxemburg	0,6	47	768
Nederland	8,0	4 170	52 142
Noorwegen	3,2	1 152	36 000
Polen	0,1	277	240 650
Portugal	6,6	2 875	43 491
Spanje	5,8	6 462	119 954
Turkije	0,1	917	800 200
Verenigd Koninkrijk	8,1	16 623	206 469
Verenigde Staten	14,0	198 452	1 391 755

Bron: COMMITTEE ON WOMEN IN NATO FORCES, Year-in-review 2001, p. 91.

Vrouwen in NATO-legers

Bron: COMMITTEE ON WOMEN IN NATO FORCES, Year-in-review 2001, p. 91.

¹¹ Het gaat hier om gegevens, afkomstig van het NATO Committee on Women in NATO Forces. De gegevens werden gepubliceerd op de website www.nato.int/issues/women_nato/index.html en zitten vervat in het volgende rapport: COMMITTEE ON WOMEN IN NATO FORCES, Year-in-review 2001. Nieuwe, recentere, gegevens zouden vanaf eind augustus 2004 beschikbaar zijn op de website.

Doorstroming naar hogere rangen

VROUWELIJK MILITAIR PERSONEEL: TOTAALOVERZICHT - SITUATIE JANUARI 2004

GRAAD	AANTAL		
	1987	1996	2004
OFFICIEREN			
Kolonel	0	0	1
Luitenant-kolonel	0	0	12
Majoor	0	5	15
Kapitein-commandant	0	58	61
Kapitein	16	33	62
1ste Luitenant	104	44	59
Onderluitenant	24	37	77
TOTAAL	144	177	287 (5.93%)
ONDEROFFICIEREN			
Adjutant-chef	0	0	36
Adjutant	6	20	335
1ste Sergeant-majoor	0	305	271
1ste Sergeant-chef	0	0	108
1ste Sergeant	370	351	215
Sergeant	269	325	113
TOTAAL	645	1.001	1.078 (6.41%)
VRIJWILLIGERS			
1ste Korporaal-chef	0	0	1.165
Korporaal-chef	0	1.369	267
Korporaal	2.308	359	221
1ste Soldaat	0	0	217
Soldaat	379	241	158
TOTAAL	2.687	1.969	2.028 (10.45%)
ALGEMEEN TOTAAL	3.476	3.147	3.393

(Bron: Defensie)

Gelet op de verticale doorstroming van vrouwen in het leger, zien we dat vrouwen anno 2004 ook in de hogere militaire rangen vertegenwoordigd zijn. Toch blijft hun aanwezigheid daar veeleer beperkt. Bij de interpretatie van deze tabel moet overigens ook rekening gehouden worden met het feit dat een militair een aantal jaren anciënniteit moet kunnen voorleggen vooraleer hij of zij voor promotie in aanmerking komt. Een promotie tot generaal-majoor zal bijvoorbeeld pas vanaf 2007 mogelijk zijn¹². De grootste groep vrouwen is nog steeds te vinden bij de vrijwilligers, hoewel hun aantal afneemt. De hervormingen van de krijgsmacht en de daarmee gepaard gaande inkrimping van het personeel zijn hier niet vreemd aan. Daarnaast zien we dat het aantal vrouwelijke officieren op zeven jaar tijd verdubbeld is en dat ook het onderofficierenkorps heel wat meer vrouwen telt.

¹² Belgian National Report for 2004.

Officieren kunnen achtereenvolgens volgende graden doorlopen: onderluitenant (vaandrig-ter-zee 2e klasse) / luitenant (vaandrig-ter-zee) / kapitein (luitenant-ter-zee) / kapitein-commandant (luitenant-ter-zee 1e klasse) / majoor (korvetkapitein) / luitenant-kolonel (fregatkapitein) / kolonel kapitein-ter-zee) / brigade-generaal (flottieljeadmiraal) / generaal-majoor (divisieadmiraal) / luitenant-generaal (vice-admiraal) / generaal (admiraal). www.mil.be/armycomp/ranks/index.asp?LAN=N en www.mil.be/aircomp/ranks/index.asp?LAN=N&PLACE=1

Wat zijn de taken van de vrouwelijke militairen?

Welke taken voeren de vrouwelijke militairen zoal uit? Met andere woorden, in welke functies kunnen we hen terugvinden? Vrouwen blijken vooral aanwezig te zijn in de transmissie en de logistieke en administratieve eenheden. Bij de vrijwilligers gaat het dan bijvoorbeeld om de sectie 'Bevoorrading en Onderhoud van het materieel' van de landmacht (256 op 1.096 vrouwen) of de sectie 'Communicatie' van de Marine (82/169). Bij de onderofficieren werken 158 van de 518 vrouwen bij de Landmacht als 'specialist bevoorrading'. Bij de officieren is een zelfde trend merkbaar. Daarvan werken 52 van de 144 vrouwelijke officieren van de Landmacht in de Logistiek. Toch staan alle functies van het leger open voor zowel mannen als vrouwen. En er zijn witte raven: zo zijn drie van de 319 piloten van het Belgisch leger vrouw, 45 vrouwen maken deel uit van de 2.421 man sterke infanterie-, para-commando- en militaire politie-eenheden¹³.

Nieuwe rekruten

Kijken we ten slotte even naar de instroom van nieuwe militairen. In 2003 kozen 66 vrouwelijke rekruten of 19% voor een carrière als officier. Hoewel er numeriek meer vrouwelijke vrijwilligers instroomden, ligt hun percentage een pak lager door de grotere groep waarin ze terechtkomen.

	Vrouwen	Mannen	Totaal	%
Officieren	66	278	344	19 %
Onderofficieren	35	523	558	6 %
Vrijwilligers	94	1086	1180	8 %
Totaal	195	1887	2082	9.4 %

Bron: Belgian National Report for 2004.

Inspanningen van de Krijgsmacht inzake gelijke kansen

Uit de cijfers blijkt dat vrouwen een minderheid vormen binnen de krijgsmacht. Niet enkel is er sprake van een verticale segregatie, ook horizontaal zijn de posities ongelijk verdeeld. Vrouwelijke militairen zijn voornamelijk aan het werk als vrijwilliger. Daarnaast kunnen we ze vooral terugvinden in de voor vrouwen 'traditionele' krijgsmachtonderdelen en functies. We hebben echter aangestipt dat met het vorderen van de jaren ook het aantal vrouwen in hogere functies zal stijgen. Bovendien is er op het vlak van de invulling van voor vrouwen 'a-typische' functies vooruitgang geboekt en zijn vrouwen nu ook, hoewel niet zo talrijk, aan het werk als bijvoorbeeld piloot of als ontmijsner.

In 2000, na meer dan twintig jaar aanwezigheid in het Belgisch leger, was de meerderheid van de vrouwelijke militairen positief over haar job¹⁴. Toch vindt een aantal vrouwen het een nadeel om vrouw te zijn in het leger. Veel vrouwen oefenen daarenboven een administratieve functie uit, wat voor een deel van hen niet overeenkomt met hun aanvankelijke plannen en verwachtingen. Ook de combinatie werk-gezin levert meer problemen op bij vrouwen als bij mannen.

¹³ Belgian National Report for 2004.

Zie ook tabellen 'Effectifs des Forces Armées', Bron: Defensie.

¹⁴ "25 jaar vrouwen in het leger: een balans", p. 2-3.

Enkele jaren vroeger, in 1997, publiceerde de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen een advies inzake gelijke kansen in de krijgsmacht¹⁵. Hierin werden enkele aanbevelingen gedaan voor een *volledig gelijke behandeling van vrouwelijke en mannelijke militairen in de bepalingen en de praktijken inzake selectie, positie, taakbedeling, arbeidsomstandigheden en de combinatie arbeid en gezin*¹⁶. Er werd onder meer gepleit voor positieve acties waardoor er enerzijds meer vrouwen gerekruteerd kunnen worden, en er anderzijds een betere doorstroming is van vrouwelijke militairen naar hogere rangen en minder voor de hand liggende functies. Ook voor arbeidsherverdeling, combinatie gezin-arbeid en ongewenst seksueel gedrag op het werk, werden enkele aanbevelingen gedaan.

De aandacht van buitenaf voor de positie van vrouwen in het leger heeft ook binnen het leger een structurele peiler gekregen. Daarbij werden de aanbevelingen van de Raad van de Gelijke Kansen niet in de wind geslagen. Sinds een aantal jaren voert Defensie immers een actief gelijkekansenbeleid. Enerzijds richt dit beleid zich op het uitbannen van geweld, pesterijen en ongewenste seksuele intimiteiten op het werk, waarover later meer. Anderzijds wordt er aandacht besteed aan het bevorderen van de vrouwelijke werkgelegenheid en de kwaliteit hiervan binnen Defensie. Geleidelijk aan evolueerde het gelijkekansenbeleid overigens naar een diversiteitsbeleid waarbij ook de integratie van rekruten afkomstig uit andere EU-landen een belangrijke rol speelt.

Een belangrijk hulpmiddel in het gelijkekansenbeleid vormt het Gelijke Kansenplan, opgesteld voor een periode van vijf jaar (2004-2008)¹⁷. In dit plan worden een aantal voorstellen gedaan waardoor de positie van vrouwen binnen Defensie kan verbeterd worden. De implementatie en opvolging van het beleid is sinds april 2003 in handen van een aparte dienst binnen de Algemene Directie Human Resources. De divisie Beleidsvoorbereiding houdt zich onder meer bezig met *Het bepalen en de opvolging verzekeren van het beleid van Defensie op syndicaal vlak, gelijke-kansen en leadership alsook, binnen de bevoegdheden van de Algemene Directie, de preventie en bescherming op het werk en de bescherming van het milieu*¹⁸.

De algemene doelstelling van het GK plan is om, met positieve acties, enerzijds het *aantal* vrouwen bij Defensie te verhogen en anderzijds hun *positie* te verbeteren. Er wordt dus zowel kwantitatief als kwalitatief gewerkt.

Om het aantal vrouwen in de Krijgsmacht te verhogen, is het volgens het GK plan niet alleen belangrijk om gerichte rekruteringscampagnes te voeren. Ook het personeel van de Defensiehuizen moet een doorgedreven gendertraining ontvangen¹⁹. Deze training kan bovendien zijn nut hebben voor het verkrijgen van een betere spreiding van de vrouwelijke militairen over de verschillende krijgsmachtonderdelen. De consultants kunnen vrouwelijke kandidaten immers attent maken op andere mogelijkheden dan bijvoorbeeld een carrière in de Medische Dienst waar traditioneel veel vrouwen terechtkomen. Na de aanwerving moet ervoor gezorgd worden dat vrouwen niet enkel op vrijwilligersniveau terug te vinden zijn. Vermits vastgesteld wordt dat vrouwen geneigd zijn hun promotiekansen te onderschatten, zijn ook hier een aantal acties noodzakelijk. Enkele voorbeelden: het geven van gendertraining aan leidinggevenden waardoor zij vrouwen met kwaliteiten veeleer zullen aanmoedigen deel te nemen aan sociale promotie, het naar voren schuiven van rolmodellen, loopbaanbegeleiding... Ook het doorlichten van de evaluatienota's behoort hiertoe. Bij het evalueren van

¹⁵ Raad van de Gelijke Kansen, Advies nr. 13.

¹⁶ Raad van de Gelijke Kansen, Advies nr. 13, p. 10.

¹⁷ Verklarende nota bij de voorgestelde positieve acties.

¹⁸ www.mil.be/hr/org/index.asp?LAN=N&PLACE=3

¹⁹ In het Informatiecentrum van het Defensiehuis kan al wie daarin geïnteresseerd is, informatie krijgen over de rekrutering en de selectie van militairen. De consultants geven actief advies over de loopbaanmogelijkheden binnen Defensie. Meer info: www.mil.be/jobs

werknemers gaat men immers nog al te vaak uit van 'mannelijke' criteria als leiderschap of beschikbaarheid terwijl veeleer 'vrouwelijke' eigenschappen als luisterbekwaamheid niet of veel minder meetellen. Een herziening van de evaluatiecriteria is ook bij Defensie aan de orde.

Daarnaast dienen er volgens het GK plan een aantal maatregelen genomen te worden die zich toespitsen op de combinatie arbeid / zorg. Veel vrouwen 'kiezen' voor een administratieve functie omdat ze zo het best voor hun gezin kunnen zorgen. Vooral bij vrouwelijke militairen van wie de partner ook militair is, speelt dit een grote rol²⁰. Oudersparen niet samen of kort na elkaar op missie sturen, is hier een positief voorbeeld van dat volgens het Gelijke Kansenplan algemeen zou moeten worden toegepast binnen Defensie. Vrouwelijke kandidaten kunnen daarnaast gestimuleerd worden om meer deel te nemen aan bevorderingscursussen door de cursussen en vormingen zelf gezinsvriendelijker te maken door ze bijvoorbeeld te spreiden over verschillende modules. Recent werd bovendien gestart met kindercrèches. Zeven dagverblijven voor kinderen openden in 2003 de deuren²¹. In eenheden waar dit praktisch mogelijk is, werden flexibele werkuren geïntroduceerd. Vrouwen hebben recht op 15 weken moederschapsverlof, vaders mogen 10 dagen thuisblijven. Zowel vrouwen als mannen hebben recht op 3 maanden onbetaald ouderschapsverlof, op te nemen voor de tiende verjaardag van het kind²².

Ten slotte worden er in het Gelijke Kansenplan een aantal maatregelen opgesomd die de integratie van vrouwen in het leger moeten vergemakkelijken. Van bij de start van de opleiding tot militair moet er aandacht zijn voor gender, moeten er vertrouwenspersonen aangesteld worden en zou een geïsoleerde positie van vrouwelijke leerlingen in de pelotons moeten vermeden worden. Op die manier vermijdt men dat vrouwen - en vooral vrouwelijke leerlingen - zich als een vreemde eend in de bijt voelen en verkleint men tegelijkertijd het risico op pesten of ongewenst gedrag jegens vrouwen.

Veel energie werd de jongste jaren ook gestopt in de bestrijding van pesten op het werk en ongewenste seksuele intimiteiten. Een onderzoek uit 2000 bij 3.302 vrouwelijke militairen bracht aan het licht dat 92.5% van hen dagelijks te maken krijgt met seksistisch taalgebruik. 33% krijgt meermaals te maken met seksuele voorstellen. 36% kreeg al eens te maken met handtastelijkheden, bij 4.6% ging het om een aanranding van de eerbaarheid met geweld, 1.3% werd verkracht²³. Als antwoord op de wet Onkelinx van 11 juni 2002²⁴ ging Defensie op 1 januari 2003 van start met een Algemene Inspectiedienst. In 2003 behandelde de dienst 272 dossiers waarvan 53% klachten van pesterijen, 7% meldingen van fysiek of seksueel geweld en 7% meldingen van ongewenst seksueel gedrag. De Inspectiedienst is een jonge dienst. Zowel in het Jaarverslag van de dienst als in het Gelijke Kansenplan worden enkele aanbevelingen gedaan die het beleid ter zake en de werking van de dienst nog kunnen verbeteren. Zo vraagt de uitbouw van een lokaal netwerk van bemiddelaars, de opleiding van medewerkers en de bekendmaking van de dienst onder de personeelsleden, extra aandacht²⁵.

Samenstelling: Annemie Vanthienen

²⁰ Maar liefst 70% van de vrouwelijke militairen heeft een partner die ook militair is. Zie Verklarende nota bij de voorgestelde positieve acties..

²¹ Belgian National Report for 2004.

²² Belgian National Report for 2004.

²³ TEUGELS, "De abcessen van het leger".

²⁴ "Wet betreffende de bescherming tegen geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag op het werk". Belgisch Staatsblad, 11 juni 2002. Zie ook KB van 11 juli 2002.

²⁵ Defensie. Algemene Inspectiedienst.

Literatuur

- "25 jaar vrouwen in het leger: een balans". De Draad van Ariadne, nr. 14, 2000, p. 2-3.
- ADIE, K. Corsets to camouflage. Women and war. Londen, 2003.
- BAUWENS, E. Beknopte literatuurstudie. Paper Conferentie 'Vrouwen in Uniform', Evere, 27 juni 1990.
- Belgian National Report for 2004. s.l., [2004].

Dit rapport vormt de Belgische bijdrage voor het rapport Year in review van het Committee on Women in the NATO Forces dat verwacht wordt vanaf eind augustus 2004 (zie website www.nato.int/issues/women_nato/index.html).

- COMMITTEE ON WOMEN IN NATO FORCES. 25th anniversary. Year-in-review 2001. Special Edition. [Brussel], [2001].
- DEFENSIE. ALGEMENE INSPECTIEDIENST. Jaarverslag jaar 2003. Brussel, 2004.
- EINTHOVEN-DAS, C.C. "Vrouwen in de krijgsmacht". In: STICHTING VOLK EN VERDEDIGING en VAN DEN HAMER, T. De vrouw in de krijgsmacht. 's Gravenhage, 1978, p. 33-42.
- "Gelijke kansen bij Defensie. Toen alles begon...". UVV-info, nov-dec 2003, p. 40-42.
- GRIETENS, J. "In rokken ten strijde. Het verhaal van vrouwen in het leger". Gynaika Magazine, nr. 14, maart 2004. Dit artikel maakt deel uit van een reeks die in de volgende nummers zal worden voortgezet.
- KABINET VAN DE STAATSSECRETARIS VOOR LEEFMILIEU EN MAATSCHAPPELIJKE EMANCIPATIE. Persconferentie 9 oktober 1986. Vrouwen in het leger en bij de rijkswacht. Brussel, 1986.
- MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING. DE MINISTER. Stuurplan van Defensie. Brussel, 2003. Zie www.mil.be/mod/index.asp?LAN=N
- RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN. Advies nr. 13 van 14 februari 1997 van het Bureau van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen betreffende de vrouwen in de krijgsmacht. Brussel, 1997.
- RYS, B. en VANTHIENEN, A. "Geef acht! Vrouwen bij Defensie. Interview met Lt. Karina Van de Velde". Uitgelezen, jg. 10, nr.2, 2004, p. 8-12.
- SCHALLER, C. 'Nos femmes sous le drapeau'. Belgia 2000, nr. 2, 1983, p. 82-89.
- SIMPSON, J.B. History of women in NATO forces anno 1990. Paper Conferentie 'Vrouwen in Uniform', Evere, 27 juni 1990.
- TEUGELS, M. "De abcessen van het leger". Knack, 11 oktober 2000.
- VAN DE WEYER, H. en REMELS, O. "15 ans de femmes à l'armée". Vox Hebdomadaire Militaire, nr. 20, 1999, p. 4-7.
- Verklarende nota bij de voorgestelde positieve acties voor het Gelijke Kansenplan Defensie. S.l., s.d. Artikels uit Vox Militair Maandblad via www.mil.be/nv_vox_scripts/archief/archief_menu_nl.asp
- "De vrouwelijke toets. Zilveren militaire jubilaressen". Vox Militair Maandblad, nr.7, 2000.
- "Het werk van de vrouwen herbekeken. Verjaardag." Vox Militair Maandblad, nr.1, 2001.
- "Tien jaar buitenlandse opdrachten. Zolang er vrouwen zijn (2e deel)". Vox Militair Maandblad, nr. 9, 2000.
- "Zolang er vrouwen zullen zijn (derde en laatste deel). Jonge vrouwen in de krijgsmacht". Vox Militair Maandblad, nr. 11, 2000.

De cijfergegevens i.v.m. vrouwen in het Belgisch leger werden ons verstrekt door luitenant Karina Van de Velde, Algemene Directie Human Resources, dienst Motivatiebeleid.

Websites:

www.mil.be

www.nato.int/issues/women_nato/index.html